

O tym, jak pomóc uczniowi pierwszej klasy mierzącemu się z trudnościami w funkcjonowaniu w szkole nie może decydować jedynie pedagog szkolny lub wychowawca. Aby zapewnić uczniowi odpowiednią pomoc konieczna jest współpraca wielu osób oraz odpowiednie ustalenia poczynione przez dyrektora szkoły. Jakie kroki należy podjąć?

Rozpoznanie potrzeb ucznia, przyczyn trudności w funkcjonowaniu w szkole, podejmowanie działań sprzyjających rozwojowi kompetencji oraz potencjału ucznia w celu poprawy jego funkcjonowania należy do zadań każdego nauczyciela i specjalisty prowadzących z nim zajęcia. Jedną z potrzeb stanowiących podstawę do objęcia ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną są zaburzenia zachowania i emocji, które należy rozpoznać i zaspokajać, już po zaobserwowaniu pierwszych symptomów trudności dziecka. Trudności te mogą objawiać się w różny sposób – agresją, wycofaniem, brakiem koncentracji czy brakiem postępów w nauce.

O konieczności objęcia ucznia pomocą musi wiedzieć wychowawca

Nauczyciel obserwujący uczniów podczas zajęć realizowanych zgodnie z programem nauczania może dostrzec zarówno przejawy osiągnięć i zainteresowań jak i trudności dziecka w różnych sferach jego rozwoju, w tym w rozwoju społecznym. W przypadku stwierdzenia, że uczeń ze względu na rozpoznane potrzeby oraz możliwości psychofizyczne wymaga objęcia pomocą psychologiczno-pedagogiczną, nauczyciel powinien niezwłocznie udzielać tej pomocy w trakcie bieżącej pracy z uczniem, wspierając ucznia w nabywaniu i rozwijaniu kompetencji społecznych.

W przypadku, gdy potrzebę objęcia ucznia pomocą stwierdzi pedagog, psycholog lub inny specjalista zatrudniony w szkole, powinien poinformować o tym wychowawcę. Zadaniem wychowawcy klasy jest planowanie i koordynowanie pomocy psychologiczno-pedagogiczną w ramach zintegrowanych działań nauczycieli i specjalistów oraz bieżącej pracy z uczniem. Dyrektor szkoły może wyznaczyć inną osobę do realizowania zadań w tym zakresie.

W razie potrzeby uczeń może być objęty odpowiednimi formami pomocy psychologiczno-pedagogicznej

Pomoc uczniowi może być udzielana m. in. w formie zajęć specjalistycznych rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne przeznaczonych dla uczniów przejawiających trudności w funkcjonowaniu społecznym. Jeśli w innej klasie jest choćby jeden uczeń wymagający podobnej pomocy, to można zorganizować zajęcia grupowe, ponieważ przepisy nie wskazują dolnej granicy liczby uczestników zajęć. Nie może ona jednak przekraczać 10 osób.

Jeśli nie ma możliwości utworzenia grupy, to dla ucznia, który popada w konflikty z kolegami, zachowuje się w wobec nich agresywnie powinny być podejmowane działania sprzyjające rozwojowi kompetencji społecznych. Powinny być kształtowane i rozwijane umiejętności komunikacyjne, rozpoznawania emocji i kierowania nimi, budowania dobrych relacji z innymi, przestrzegania ustalonych norm i zasad zachowania, uwzględniania praw innych dzieci, wyrażania ujemnych uczuć bez krzywdzenia innych, rozwiązywania konfliktów i dążenia do opanowania gwałtownych emocji w trudnych dla dziecka sytuacjach a także ograniczania destrukcyjnych czy agresywnych zachowań. Ww. kompetencje może ćwiczyć:

nauczyciel prowadzący grupowe zajęcia w klasie skoncentrowane na emocjonalnym lub społecznym rozwoju uczniów (zgodne z wymaganiami określonymi w podstawie programowej dla tych obszarów),

pedagog w pracy indywidualnej z dzieckiem, który może np. czytać z uczniem książki dla dzieci lub oglądać filmy animowane o charakterze edukacyjnym, w których jest pokazana waga współpracy, empatii, dzielenia się, odpowiedzialności za innych i omawiać je z uczniem lub prowadzić rozmowę z nim zadając różne pytania, na które uczeń powinien sam spróbować znaleźć odpowiedzi, badać plusy i minusy swojego zachowania, zastanawiać się, jak sytuacja wygląda z jego perspektywy, a jak z perspektywy kolegi, któremu dokucza.

Zajęcia opiekuńczo-wychowawcze zorganizowane przez pedagoga nie są formą pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

W razie potrzeby należy współpracować poradnią psychologiczno-pedagogiczną

Przepisy wskazują, aby w przypadku gdy udzielana uczniowi pomoc psychologiczno-pedagogiczna nie przynosi efektów i nie następuje poprawa funkcjonowania ucznia, dyrektor szkoły, za zgodą rodziców ucznia, wystąpił do poradni

psychologiczno-pedagogicznej z wnioskiem o przeprowadzenie pogłębionej diagnozy specjalistycznej problemu ucznia w celu wskazania sposobu rozwiązania tego problemu.

Nauczyciele i specjaliści mogą uzyskać wsparcie i pomoc poradni korzystając z udzielanych przez jej pracowników indywidualnych porad i konsultacji, możliwości udziału ich w spotkaniach z nauczycielami i specjalistami pracującymi w szkole lub w zebraniu rady pedagogicznej. Wsparcie dla nauczycieli i specjalistów udzielających pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkole powinna zapewnić poradnia. Do jej zadań należy m. in.:

diagnozowanie dzieci i młodzieży, prowadzone w szczególności w celu określenia indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz indywidualnych możliwości psychofizycznych dzieci i młodzieży, wyjaśnienia mechanizmów ich funkcjonowania w odniesieniu do zgłaszanego problemu oraz wskazania sposobu rozwiązania tego problemu.

realizowanie zadań wspierających wychowawczą i edukacyjną funkcję szkoły poprzez:

rozpoznawanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych dzieci,

współpracę w udzielaniu i organizowaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej,

udzielanie nauczycielom lub specjalistom pomocy w rozwiązywaniu problemów dydaktycznych i wychowawczych.

Kto uczestniczy w udzielaniu pomocy dziecku z trudnościami w funkcjonowaniu w szkole?

W udzielaniu pomocy uczniowi powinni uczestniczyć:

nauczyciel klasy, do której uczęszcza uczeń (załącznik nr 2 do rozporządzenia MEN z 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej oraz § 4 ust. 2 i § 20 ust. 3 rozporządzenia MEN z 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej),

specjaliści wykonujący w szkole zadania z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej (§ 4 ust. 2, § 20, 24 i 27 rozporządzenia MEN z 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej),

dyrektor szkoły organizujący pomoc (§ 4 ust. 1, § 20 ust. 5 i 6 rozporządzenia MEN z 9 sierpnia 2017 r.),

rodzice dziecka, z którymi szkoła powinna współpracować przy organizacji pomocy (§ 4 ust. 3 pkt 1 oraz § 20 ust. 7 rozporządzenia MEN z 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej),

poradnia psychologiczno-pedagogiczna, z którą szkoła może współpracować w potrzebnym zakresie (§ 4 ust. 3 pkt 2 oraz § 28 rozporządzenia MEN z 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej)

Warunki zapewnienia pomocy dziecku z trudnościami w funkcjonowaniu

Szkoła zapewni uczniowi odpowiednią pomoc, jeśli:

nauczyciele i specjaliści pracujący z dzieckiem odpowiednio wcześniej rozpoznają jego potrzeby oraz przyczyny trudności w funkcjonowaniu, w tym bariery i ograniczenia utrudniających to funkcjonowanie (§ 2, § 20, § 24 rozporządzenia MEN z 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej),

zaobserwowane zaburzenia zachowania i emocji będą korygowane w trakcie bieżącej pracy z

uczniem, bezpośrednio po stwierdzeniu potrzeby objęcia go pomocą (§ 2 ust. 2 pkt 4, § 6 ust. 2, § 20 ust. 3 rozporządzenia w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej),

wychowawca klasy lub inna osoba wyznaczona przez dyrektora (np. pedagog) będzie planować i koordynować pomoc w ramach zintegrowanych działań nauczycieli i specjalistów oraz bieżącej pracy z uczniem (§ 20 ust. 4 i ust. 13 rozporządzenia w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej),

zorganizowane zostaną zajęcia odpowiednie do potrzeb ucznia prowadzone przez osoby posiadające kwalifikacje odpowiednie do rodzaju zajęć, w razie konieczności objęcia go pomocą w formie zajęć specjalistycznych (§ 6 ust. 2 pkt 5, § 17 i 20 ust. 5 rozporządzenia w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej),

nauczyciele i specjaliści udzielający pomocy w określonej formie oceniać będą efektywność udzielonej pomocy i formułować wnioski dotyczące dalszych działań mających na celu poprawę funkcjonowania ucznia (§ 20 ust. 9 rozporządzenia w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej),

wychowawca klasy i specjaliści podejmą współpracę z rodzicami w sprawie udzielania pomocy dziecku w szkole oraz udzielana im pomocy w rozwiązywaniu problemów i rozwijaniu kompetencji wychowawczych (§ 2 ust. 3, § 3, § 4 ust. 3, § 20 ust. 7, § 23 rozporządzenia w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej),

wychowawca klasy i specjaliści współpracować będą z poradnią w procesie diagnostycznym i postdiagnostycznym, w szczególności w zakresie oceny funkcjonowania ucznia, barier i ograniczeń w środowisku utrudniających jego funkcjonowanie, efektów działań podejmowanych w szkole oraz planowania dalszych działań (§ 20 ust. 1 pkt 5 rozporządzenia w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej),

w razie potrzeby, w sytuacji, gdy pomimo udzielanej pomocy nie następuje poprawa funkcjonowania ucznia, nawiązana zostanie współpraca z poradnią w celu przeprowadzenie diagnozy i wskazanie sposobu rozwiązania problemu ucznia (§ 20 ust. 11 rozporządzenia MEN z 9 sierpnia 2017 r. oraz § 3 rozporządzenia MEN z 1 lutego 2013 r.).

Dla uczniów uczęszczających do szkół publicznych powinna być organizowana pomoc psychologiczno-pedagogiczna na zasadach określonych w rozporządzeniu MEN z 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Zgodnie z jego przepisami pomoc ta polega na rozpoznawaniu i zaspokajaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia oraz rozpoznawaniu jego indywidualnych możliwości psychofizycznych i czynników środowiskowych wpływających na jego funkcjonowanie w szkole.

Przyczyny trudności w funkcjonowaniu dziecka

Prowadzenie rozpoznania potrzeb i możliwości psychofizycznych uczniów ma m. in. na celu rozpoznawanie przyczyn trudności w funkcjonowaniu uczniów w szkole, w tym barier i ograniczeń utrudniających to funkcjonowanie.

Przyczyny różnic w funkcjonowaniu uczniów mogą być związane z dzieckiem, z jego sytuacją rodzinną a także ze środowiskiem szkolnym. Należy uwzględnić nie tylko czynniki osobowe (np. cechy temperamentu, uzdolnienia i zainteresowania ucznia), ale także uwarunkowania środowiska, w którym dziecko funkcjonuje, w szczególności sytuację rodzinną dziecka.

Pomoc psychologiczno-pedagogicznej powinna być organizowana i udzielana tylko we współpracy z rodzicami uczniów.

Do obowiązku szkoły należy informowanie rodziców o:

potrzebie objęcia ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną,

ustalonych dla ucznia formach, okresie oraz wymiarze godzin, w którym poszczególne formy pomocy będą realizowane (pisemna informacja dyrektora szkoły),

formach pomocy, która może być udzielona rodzicom (porady, konsultacje, warsztaty i szkolenia).

Rodzice ucznia powinni zostać jak najszybciej poinformowani o potrzebie objęcia syna pomocą psychologiczno-pedagogiczną w szkole oraz o potrzebie kontrolowania jego zachowania i sposobu spędzania czasu wolnego w domu. Wychowawca klasy i specjaliści powinni udzielić jej w tym zakresie odpowiedniego wsparcia.

Złe zachowanie ucznia w szkole może być konsekwencją podejścia rodziców do dziecka, obojętności wobec tego, czym zajmuje się w domu. Warunkiem skuteczności pomocy udzielanej uczniowi w szkole jest współpraca z rodzicami i kontynuowanie w domu pracy rozpoczętej w szkole.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2017 r., poz. 1591 ze zm.).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 1 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz. U. z 2013 r., poz. 199 ze zm.).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. z 2017 r., poz. 356 ze zm.).